

హింస

సాయంత్రం స్కూల్ వదలగానే, ఇంటికి వస్తున్న నారాయణకు, స్కూల్ బయట వేపచెట్టు కింద నిల్చుని తనవేపే చూస్తున్న వెంకటేశ్వర్లు కనిపించాడు. కాస్తా దూరంగానే వెంకటేశ్వర్లును గుర్తించిన నారాయణకు, పెదాలపై చిరునవ్వు, కళ్ళలోకాంతి, ఒక్క వెలుగు వెలగగా, వేగంగా అడుగులు వేస్తూ దగ్గరకు వచ్చి, “ఏమిటా ఇలా ఊడిపడ్డావ్” అంటూ ఆప్యాయంగా భుజం మీద చేయి వేశాడు.

వెంకటేశ్వర్లు మహా ఆనందంతో తన చేయి కూడా నారాయణ భుజం మీద వేసి, “పది నిమిషాల క్రితమే బస్సు దిగి నేరుగా యిక్కడికి వచ్చి నీకోసం ఎదురు చూస్తున్నానోయ్” అన్నాడు.

“ఇంతకీ ఎక్కణ్ణుంచీ రావటం?” ఉత్సాహంగా అడిగాడు నారాయణ.

“మన వూరునుంచే! వారంక్రితం వూరెళ్ళాను. నువ్విక్కడ పని చేస్తున్నావని చెప్పారు. దారిలోనేగదా, పలకరించి ఒక రాత్రి నీతో గడిపి వెళదామని వచ్చేశాను.” అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

“చాలా ఆనందంగా ఉందిరా. చాలారోజుల తర్వాత కలుసుకున్నాం. పదపద.... ఇంటికి వెళ్ళి మాటాడుకుందాం....” అంటూ వెంకటేశ్వర్లు చేతిలోని సంచీ తన చేతుల్లోకి లాక్కుని ముందుకు నడిచాడు నారాయణ.

నారాయణదీ, వెంకటేశ్వర్లుదీ ఒకే పూరు. స్కూల్ పైనల్ వరకూ ఇద్దరూ వాళ్ళవూరికి దగ్గరలో ఉన్న 'టౌన్' లో కలసి చదువుకున్నారు. స్కూల్ పైనల్ తర్వాత నారాయణ చదువు ఆర్థిక యిబ్బందులవల్ల ఆగి పోయింది. ఆ తరువాత నాలుగేళ్ళకు నారాయణ 'సెకండరీగ్రేడ్ ప్రైయినింగ్' పూర్తి చేసి టీచర్ గా స్థిరపడ్డాడు. వెంకటేశ్వర్లు బి. ఎస్.సి. అగ్రికల్చర్ చదివి డెమాన్ స్ట్రీటరయ్యాడు. చదువుకునే తోజుల్నుండి వాళ్ళిద్దరిదీ విడదీయరాని స్నేహం! చదువు తరువాత కూడా వాళ్ళు ఆడపా దడపా కలుసుకున్నప్పుడల్లా చాలా యిష్టంగా ప్రేమగా ఉండేవాళ్ళు. వెంకటేశ్వర్లు కేవలం స్నేహితుడే కాకుండా, కాస్తా దూరపు బంధువు కూడా! వెంకటేశ్వర్లు చాలాకాల దూరపు ప్రాంతంలో పనిచేస్తూ ఈమధ్యనే సొంత జిల్లాకు బదిలీ అయ్యాడు. వాళ్ళిద్దరూ కలుసుకోక దాదాపు అయిదారేళ్ళు కావస్తూంది.

ఇంటికి రాగానే నారాయణ భార్య సావిత్రి వెంకటేశ్వర్లును క్షేమ సమాచారాలడిగింది. ఆయన భార్యనూ పిల్లల్ని అడిగింది. వెంకటేశ్వర్లు సంచీలోంచి బిస్కెట్లూ, పళ్ళూ తీసి ప్రేమగా పిల్లలకిచ్చాడు. నారాయణ పిల్లలకు వెంకటేశ్వర్లు ఎవరో గుర్తులు చెప్పి 'బాబాయ్' అని పిలవమన్నాడు.

ఇద్దరూ బట్టలు మార్చుకుని మొహాలు కడుక్కుని సావిత్రి ఇచ్చిన కాఫీలు తాగి, ఒకరు మంచంమీదా, మరొకరు ఈజీ ఛేర్లలోనూ వాలిపోయి కబుర్లలో మునిగిపోయారు.

తమ ఉద్యోగాల గురించీ, బదిలీల గురించి, ఇళ్ళ బాడుగుల గురించీ అరగంట మాట్లాడుకున్నారు. తమ పిల్లల్ని గురించీ చదువుల గురించీ, అరగంట మాట్లాడుకున్నారు. ఇటీవల జరిగిన ఎన్నికల గురించీ, తెలుగు దేశం పార్టీ గురించీ ఇంకో గంట మాట్లాడుకున్నారు. తమ పాతమిత్రుల్ని గుర్తు తెచ్చుకుని వాళ్ళ గురించికూడా మాట్లాడుకున్నారు.

ఇంతలో సావిత్రి వంట ముగించింది.

తాను 'అమ్మెట్లు' వేయటంలో స్పెషలిస్టునని చెప్పి, పొయ్యిముందు కూచుని నారాయణ నాలుగు అమ్మెట్లు వేశాడు. "ఇప్పుడు అమ్మెట్లతో సరి పెట్టుకోవోయ్! పొద్దున్నే కోడి కోయిస్తాను" అన్నాడు. ఏడున్నర దాటు తూండగా భోజనాలకు కూచున్నారు. పిల్లలూ, సావిత్రి కూడా కూచున్నారు. పిల్లల్ని ఆమాటా ఈమాటా అడుగుతూ వెంకటేశ్వర్లు భోజనం ముగించాడు.

అందరి భోజనాల తర్వాత ఇంటి వెనక పెరట్లో మంచాలు వేసి పరుపులు పరిచాడు నారాయణ. సావిత్రికి చలి ఎక్కువ. ఎంతో వేసవికాలం అయితేకాని పెరట్లో పడుకోదు. ఒక పిల్లాడు తండ్రి పక్కలో దూరాడు.

పెరట్లో మంచాల మీద పడుకుని మళ్ళీ కబుర్లలో మునిగిపోయారు మిత్రులిద్దరూ. చాలా కాలం తరువాత కలుసుకోవటం వల్ల కబుర్లకేం కొరత లేదు కాబట్టి, చాలా ఉత్సాహంగా మాటల్లో పడ్డారు.

రాత్రి పది గంటలు దాటింది.

పెరట్లో మసక వెన్నెల వాళ్ళిద్దరి ముఖాలమీదా పలచగా పడుతోంది.

వెంకటేశ్వర్లు ఏదో ప్రారంభించబోతున్నట్టు, గొంతు సరి చేసుకుని కాసిన్ని మంచినీళ్ళు తాగి, "నీ మీద ఒక పెద్ద కంప్లయింట్" అని సగంలో అగాడు.

'కంప్లయింట్' అనగానే నారాయణ ముఖంలో తటాలున మార్పు పచ్చింది. వెంటనే "నువ్వు చేసే కంప్లయింట్ ఏదో నాకు తెలుసు." అన్నాడు.

వెంకటేశ్వర్లు కొంచెం తడబడ్డాడు. "ఏం తెలుసు" అన్నాడు.

"తెలుసులే.... నువ్వు మన వూరినుంచి వచ్చావని చెప్పగానే,

నీనోటి నుంచి ఇలాంటి దేదో వస్తుందని నేను వూహించక పోలేదు..”

వెంకటేశ్వర్లు ఆశ్చర్యపోయాడు. తెలుసన్నావుగా- చెప్పు అదేమిటో..” అన్నాడు.

“నీ నోటి గుండనే వినాలనుంది- కానివ్వు- నా మీద కంప్లయింట్ చేసే వాళ్ళలో నువ్వు నూట ఒకటో వాడినో, రెండోవాడివో అవుతావు”

అయితే చాలా పాత కథే నన్నమాట! మొన్న మీ ఇంటికి వెళ్ళాను- మీ అమ్మా మీ పెద్ద తమ్ముడూ, నీ గురించి చాలా విషయాలు చెప్పారు..” అంటూ ఆగాడు వెంకటేశ్వర్లు-

“ఏం చెప్పారో నేను చెప్పనా! నేను బొత్తిగా వాళ్ళ అతీ గతీ పట్టించుకోననీ, ఏమాత్రం డబ్బు ఇంటికి పంపననీ, మరీ స్వార్థపరుడై పోయాననీ, ఇన్నేళ్ళుగా ఉద్యోగం చేస్తున్నా పది రూపాయలు కూడా ఇవ్వలేదనీ, నా పెళ్ళాం రాక్షసి అనీ, అత్తనీ, ఆడ బిడ్డల్నీ సరిగా చూడదనీ.... ఇవేనా? ఇంకా ఏమైనా ఉన్నాయా....?” అన్నాడు నారాయణ. ఈ మాటలంటున్నప్పుడు నారాయణ కంఠంలో బాధ, ఆవేశమూ, ధ్వనించాయి.

వెంకటేశ్వర్లు విస్తుపోయాడు. “అవునూ! సరిగా యిలాగే అన్నారు- ఇంకా చాలా విషయాలు చెప్పుకొచ్చారు- కాని సారాంశం మాత్రం యింతే! నేను నమ్మలేకపోయాను, నువ్వు ఇలా ప్రవర్తిస్తావని- సాహిత్యం చదువు కున్నవాడివి, మంచీ చెడ్డా, తెలిసినవాడివి, నువ్విలా చేసుంటావని నేను నమ్మలేదు గానీ, ఏమో కొంచెం అశ్రద్ధ చేశావేమో అనుకున్నాను- చెప్పొద్దూ? చాలా చెప్పారు వాళ్ళు! ఎప్పుడు ఏది అడిగినా కసురుకుంటావట! ఇన్నేళ్ళుగా ఏ నాలుగయిదు వందలు మాత్రం ఇంటికి సాయం చేశావనీ, నీ పెళ్ళాం పిల్లలు తప్ప మరేదీ నీకు పట్టదనీ, చాలా చాలా చెప్పారు.

మీ ఇంటి మనుషులే కాదు- వూళ్ళో మీ బంధువులు కూడా నిన్ను గురించి ఒకటే చెప్పటం-నాకూ ఆశ్చర్యంగానే వుంది-”ఇది నిజంగానే కాదంటావా అన్నట్టు చూస్తున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు,

* * *

నారాయణకు పెళ్ళి, ఉద్యోగమూ, కష్టాలూ, ఇంచుమించు ఒకేసారి ప్రారంభమయ్యాయి. అంటే అంతకు మునుపు నారాయణ ఏ కష్టాలూ పడలేదని కాదు. వీటితో పోలిస్తే అసలు అవి కష్టాలేకావు. వాటికి మరేదయినా పేరు పెట్టాల్సిందే! నారాయణ చదువంతా కష్టాలతోనే గడిచింది. నారాయణ ‘స్కూల్ ఫైనల్’ పూర్తి చేసేసరికి, వాళ్ళ కుటుంబం ఆర్థికంగా బాగా చితికి పోయింది. అంతవరకూ బాగా ఉన్న సంసారమే అయినా, కోర్టు వ్యవహారాలలోపడి, ఆ సంసారం అప్పుల్లో మునిగిపోవటంతో. కాలేజీ చదివించే స్తోమత లేక పోయింది, వాళ్ళ నాన్నకు. ఉండటానికేమో అయిదెకరాల తోటా, పాతికెకరాల మెట్టా ఉన్నా, ఆ వచ్చే పంట కుటుంబ ఖర్చులకు పోనూ, అంతోయింతో మిగిలితే చేసిన అప్పులకు వడ్డీ చెల్లించేకే సరిపోయేది. ఇంట్లో జనం కూడా తక్కువమందేం కాదు- నలుగురు మగపిల్లలూ, ఇద్దరాడపిల్లలూ- ఇంత మంది ఆ ఒక్క వ్యవసాయంలోనే బతికేవాళ్ళే, ఆ పాడు కోర్టు వ్యవహారాలంటూ లేకపోతే! ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో నారాయణ తెగించి, ఒక మిత్రుని దగ్గర స్వయంగా అప్పుచేసి, సెకండరీ గ్రేడ్ ట్రయినింగ్ పూర్తి చేశాడు- అదీ స్కూల్ ఫైనల్ పాసయిన, నాలుగేళ్ళు వూరికే వూళ్ళో ఉన్న తరువాత! తను వ్యవసాయం చేయటానికి పనికిరాడని బాగా నిశ్చయించుకున్న తరువాత!

ట్రయినింగ్ పూర్తి అయిన రెండు నెలలకే నారాయణకు పెళ్ళి, పెళ్ళయిన రెండు నెలలకే ఉద్యోగం రావటమూ వెంట వెంటనే జరిగి పోయాయి. ఈ పెళ్ళి వల్ల వాళ్ళ కుటుంబానికి కలసి వచ్చిందేమీ లేదు

కూడా! నారాయణకు తాను చదివిన సాహిత్యం వల్ల అంతోయింతో అభ్యుదయ దృక్పథం ఏర్పడటం చేత, కట్నం తీసుకొని పెళ్ళిచేసుకోవటానికి అతని మనసు ఎదురు తిరిగింది. అందువల్ల బంధువుల్లో తనకు నచ్చిన అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకోవటంతో, అతని పెళ్ళిమీద అంతోయింతో ఆశలు పెట్టుకున్న తలిదండ్రులకు ఆశాభంగమైంది.

పెళ్ళయేనాటికి తన చదువు కోసం, చేసిన అప్పు వెయ్యి రూపాయలున్నా నారాయణ బాధ పడలేదు. భయపడలేదు కూడా! ఆ వెయ్యి యిచ్చిన మిత్రుడు, వడ్డీలాంటిది ఆశించకపోయినా, అతడు మరెవరికో ఇవ్వాలిని వేయిరూపాయల అప్పును, తన నెత్తిమీద వేసుకుని, దాన్ని వడ్డీతో సహా తీరుస్తానని చెప్పాడు నారాయణ. అది తన నైతిక బాధ్యతగా! ఉద్యోగంలో చేరే ముందే నారాయణ, తన పెద్ద చెల్లెలికి పెళ్ళి నిశ్చయ మయితే, తనకు తెలిసిన బట్టలకొట్టులో, ఆరేడు వందల రూపాయల బట్టలు అప్పు తెచ్చాడు; ఉద్యోగంలో చేరిన తరువాత తీర్చవచ్చుననే ధీమాతో: దానికి తోడు ఉద్యోగంలో చేరేముందు ఖర్చులకోసం మరో రెండు వందలు అప్పు చేశాడు. ఏతావాతా ఉద్యోగంలో చేరే నాటికే రెండువేల అప్పు అతని మీద ఉంది. ఆ అప్పు తన స్వంత అప్పుగానే భావించుకున్నాడు నారాయణ.

నారాయణకు చిన్నప్పట్నుండీ, కుటుంబ విషయాల మీద ఎక్కువ శ్రద్ధ ఉండేది. తను సంపాదించి తలిదండ్రుల్ని ఆదుకోవాలనీ, చెల్లెళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు చేయాలనీ, తమ్ముళ్ళను ఆదుకోవాలనీ, ఇంకా ఎన్నో! తన వాళ్ళందరినీ వృద్ధిలోకి తీసుకు రావాలనుకునే వాడు.

ఉద్యోగంలో చేరేటప్పటికి అతని ప్రారంభజీతం దాదాపు రెండు వందలు. ఒక పల్లెటూరి హైస్కూల్లో అతని ఉద్యోగజీవితం ప్రారంభ మయింది. ఉద్యోగంలో చేరిన రెండువారాలు దాటకముందే, సంసారం పెట్టాడు, ఇరవై రూపాయలతో రెండుగదుల ఇల్లు అద్దెకు తీసుకుని.

సంసారంపెట్టిన వారం రోజులకే వాళ్ళ నాన్న వచ్చాడు నారాయణ దగ్గరికి. అప్పటికింకా నారాయణ తొలి జీతం కూడా అందుకోలేదు. చేసిన రెండువందలు అప్పుతో, సంసారానికి కావాల్సిన సరంజామా ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. సావిత్రి పుట్టింటి వాళ్ళు తమకు పండిన ఇన్ని బియ్యమూ, బేడలూ లాంటివి తెచ్చి పోశారు. తండ్రి వచ్చేటప్పటికి నారాయణ చేతుల్లో వట్టుమని పదిరూపాయలు లేవు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో, “అమ్మాయికి బట్టలు పెట్టి పంపాలిరా! ఒక నూరు రూపాయలుంటే సర్దుకో” అని తండ్రి అడిగేసరికి, నారాయణ తన దగ్గర డబ్బు లేనందుకు చాలా దిగులు పడ్డాడు. చిన్నప్పట్నుంచీ నారాయణకు నాన్న అంటే చాలా యిష్టం. చాలా మురిపెంగా పెంచాడు తనని. ఎన్నడూ పల్లెత్తుమాట అనకుండా తన అవసరాలు తీర్చాడు తను ఉద్యోగంలో చేరేసరికి కొండంత ఆశతో వచ్చాడు. తండ్రి అడగగానే, యివ్వటానికి తన దగ్గర డబ్బు లేకపోయిందే అని చాలా విచారం వేసింది నారాయణకు. తను పనిచేసే స్కూల్లో “మ్యూచువల్ బెనిఫిట్ ఫండ్” లో వెంటనే ఒక వంద అప్పు తీసుకుని తండ్రిచేతికిచ్చాడు. ఇంట్లో ఉన్న వాటిలోనే కొంత చక్కెరా, గోధుమలూ, మూట కట్టిచ్చింది సావిత్రి. దుబారా ఖర్చులు పెట్టద్దనీ, పొదుపుగా సంసారం నడుపుకోమని సలహా యిచ్చి అవి తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు తండ్రి. తండ్రికి డబ్బు యివ్వగలిగినందుకు నారాయణ చాలా సంతోషించాడు.

తరువాత వారంరోజులకు రెండొందల రూపాయల జీతం చేతికొస్తే అప్పు చేసిన ఫండ్ లో వంద తీర్చేశాడు. పూర్తి కొత్త సంసారం. ఇంకా అతుకు బొతుకులగానే ఉంది. మిగిలిన డబ్బుతో సర్దుకుపోదాంలే అనుకున్నారు భార్యాభర్త లిద్దరూ. అయినా మళ్ళీనెల జీతం సమయానికి కొన్ని చేబడుళ్ళు చేయకా తప్పలేదు.

రెండోనెల జీతం తీసుకుని సాయంత్రం ఇంటికి వచ్చేసరికి ఇంట్లో సిద్ధంగా ఉన్నాడు పెద్దతమ్ముడు.

వూళ్ళో వ్యవసాయం పనులన్నీ అతనే చూస్తాడు. ఆమాటా, ఈమాటా మాట్లాడిన తరువాత తను వచ్చిన విషయం చెప్పాడు తమ్ముడు- కొత్త బండి (ఎద్దుల బండి) చేయిస్తున్నారట- అర్జంటుగా రెండువందలు కావాలన్నాడు. నారాయణకు కొంచెం ఆశ్చర్యం వేసింది. తన ఉద్యోగమెంత? జీతమెంత? ఇంటి ఖర్చులకు పోనూ తనదగ్గర మిగిలేదెంత? తనకున్న అప్పు లెన్ని? ఇవన్నీ వాళ్ళకు తెలియనివా? అనుకున్నాడు కానీ, మళ్ళీ వెంటనే సర్దుకున్నాడు. ఇంటిదగ్గర పరిస్థితి తనకు తెలియంది కాదు. అక్కడ ప్రతి దానికీ అక్కరలే. తనని కాకపోతే ఇంకెవర్ని అడుగుతారు? “బండి ఎందు కిప్పుడు?” అన్నాడు- ఇప్పుడున్న బండి పాతదై ఎన్ని యిబ్బందులున్నాయో ఏకరువు పెడుతున్నాడు తమ్ముడు. కొత్త బండి చాలా అవసరమట- రెండు వందలు ఎక్కడో తీసుకున్నారట! ఇంకో రెండు వందలు కావాలట! డబ్బు తీసుకుని పొద్దున్నే వూరికెళ్ళాలట! ఇలా చెప్పుకు పోతున్నాడు. నారాయణ బదులు మాట్లాడకుండా వందా యాభై యిచ్చాడు. “ఇవి చాలవే” అన్నాడు తమ్ముడు. కొంత అసంతృప్తిగానే వెళ్ళాడు- మరురోజే మళ్ళీ స్కూల్ ఫండ్ లో వందరూపాయలు అప్పు తీసుకున్నాడు నారాయణ- సంసారం పొదుపుగా చేసుకుందాం అనుకుంటే అప్పు పెరిగి పోతూందే అనుకున్నాడు- ఆ మాటేసావిత్రితో అంటే “పోనీలెండి! అవసరాలొస్తే తప్పుతుందా!” అంది.

ఆరునెలలు గడిచేసరికి పాత అప్పులు ఏమాత్రం తీర్చకపోగా మరో మూడువందలు కొత్త అప్పు చేసి శుభ్రంగా కూర్చున్నాడు నారాయణ. ‘ఫండ్’ లో రెండొందలూ, ఉద్యోగం చేసే ఊళ్ళోనే బట్టలకొట్టులో మరో వందా,- నగదుపెట్టి ఇంటికి కావాల్సిన సరుకులు కొనటం ఎప్పుడో మానే శాడు- ఒక కిరాణాకొట్టులో సరుకుల ఖాతా తెరిచాడు- చేతిలో ఎప్పుడూ ఒక పదిరూపాలు కూడా ఉండటం లేదు- జీతం చేతికి వచ్చిన సాయంత్రానికే ‘ఉఫ్’ మని ఎగిరిపోతున్నాయి- తన చెల్లెలి పెళ్ళి కోసం బట్టలు తెచ్చిన

షాపునుండి, నెలకో, రెండు నెలలకో ఉత్తరాలు అందుతూనే ఉన్నాయి. ఏనెలకానెల అంతో యింతో తీరుద్దామనుకోవటం, జీతం వచ్చేసరికి ఎవరో ఒకరు వూరినుండి వచ్చి ఎంతో కొంత తీసుకు పోవటం. గతనెలలో తండ్రి చీటీరాసియిచ్చి ఒకమనిషిని పంపించాడు. వచ్చిన మనిషిచేత వందరూపాయలు పంపమని. అప్పుడు మొదటిసారిగా కొంచెం కోపం వచ్చింది నారాయణకు. బొత్తిగా లేవని చెప్పి పంపించాడు. నిజానికప్పుడు అతనిదగ్గర పైసా లేదు కూడా!

సంక్రాంతి సెలవులొస్తే సావిత్రితో సహా వూరికెళ్ళాడు నారాయణ. ఇంబి కొచ్చినవాళ్ళను వాళ్ళమ్మ ముఖావంగా పలకరించింది. కోడలుతో ఆమాత్రం కూడా మాట్లాడలేదు. కట్నంతేని ఈ కోడలంటే ఆమెకు మొదటినుంచీ సకారణమైన కోపం వుంది మరి! వూళ్లో తెలిసినవాళ్ళు చాలా మంది “పెద్ద కొడుకువు నువ్వు. బరువు బాధ్యతలు నీవే! అన్నీ నువ్వే చూసుకోవాలి” అని అధికారికంగా చెప్పారు. అందరి దగ్గరా నవ్వి వూరకున్నాడు. “మన వూరికే ఉద్యోగం వేయించుకోకూడదట్రా” అన్నారు కొందరు అదేదో తన చేతుల్లో ఉన్నట్టు. “ఉద్యోగంలో చేరిన ఆరు నెలలకేమిట్రా ఊరి కొచ్చేది? మీవాళ్ళందర్నీ మరచి పొయ్యావా? పెళ్ళయిన మూనాళ్ళకే సంసారం పెట్టుకోకపోతే, ఏం కొంప కూలుతుందిరా? నువ్వక్కడ పెళ్ళాంతో కులుకుతూంటే ఇక్కడ సంసారం ఎవర్రా ఈదేది?” అని ఎత్తి పొడిచింది వరసకు అత్త అయిన ఒక ఇల్లాయి. అన్నిటిని పల్లెటూరి మోటు హాస్యాలుగా తీసుకుని నవ్వుకున్నాడు నారాయణ.

సావిత్రి కట్టుకున్న కొత్త చీరను చూసి, నారాయణ చెల్లెళ్ళూ, తల్లి. ఆ మాటా ఈ మాటా అడిగి మూతులు మూడు, వంకర్లు తిప్పారని సావిత్రి చెపితే “ఛ! వూరుకో” అని కోప్పడ్డాడు. పాపం సావిత్రి జడుస్తూనే చెప్పిందాచూట.

పండగ రేపనగా వాళ్ళనాన్న, “జేబులో డబ్బేమయినా ఉందేమిరా?” అనడిగాడు. నిజానికి నారాయణ దగ్గర ఇరవై రూపాయలు మాత్రమే ఉన్నాయి. అవి తిరుగు ప్రయాణానికి అవసరమవుతాయి. జేబులో ఉంచుకుని లేదని ఎలా చెప్పటం? ఒక అయిదు రూపాయలుంచుకుని, మిగతా తండ్రి చేతికిచ్చాడు. ఆ కొద్ది మొత్తం చూసి చాలా అసంతృప్తి ముఖంలో కనపరిచాడు తండ్రి.

“పండక్కి పెళ్ళానికి చీరకొన్నావు. తోడబుట్టిన వాళ్ళకు కూడా కొనకూడదా! వాళ్ళకెవరు కొంటారూ?” అంది తల్లి. తల్లి మాటలకు నారాయణ ఏం బదులు చెప్పలేక పోయాడు. తమకేమీ తేలేదని అన్నపట్ల అలుకగానే ఉన్నారు చెల్లెళ్ళిద్దరూ. “నా చీర పెద్దామెకిచ్చేస్తాను” అంది సావిత్రి. “అక్కర్లేదు. నువ్వే కట్టుకో” అన్నాడు నారాయణ. సావిత్రి మాట్లాడకుండా లోపలికెళ్ళింది. తరువాత ఆ చీర పెద్ద చెల్లెలు కట్టుకుని తిరుగుతూంటే నారాయణకు ఏమనాలో తోచలేదు.

పండుగ వెళ్ళిన మరుసటి రోజు వూళ్ళోనే ఉన్న ఒక మిత్రుని దగ్గర పదిరూపాయలు చేబదులు చేసి భార్యతో ప్రయాణమయ్యాడు. వెళ్ళే ముందు పెద్ద తమ్ముడు “వరి మడికి యూరియా మూట కావాలి. ఎవరితో నై నా ఒకమూట కొని పంపించన్నయ్యా.” అన్నాడు. నారాయణ ఏం మాట్లాడకుండా బయలుదేరి వచ్చేవాడు.

నెల తర్వాత జీతంతో పాటు ఏవో ఆరియర్స్ వండ రూపాయలు అదనంగా వచ్చాయి నారాయణకి. టౌన్ కెళ్ళి చెల్లెలి పెళ్ళికోసం బట్టలు అప్పు తెచ్చిన షాపులో రెండువందలు జమవేసి వచ్చాడు. ఆ రోజు రాత్రే తమ్ముడు వచ్చి “మడికి యూరియా మూట పంపిస్తావనుకున్నాను. డబ్బున్నా పంపుతావనుకున్నాను.” ఇలా చేశావేం? అన్నట్లు మాట్లాడాడు.

“నా దగ్గర డబ్బు లేక పోయిందిరా- నిన్ననే జీతం వస్తే టౌన్ కెళ్ళి బట్టల షాపులో జమ వేసి వచ్చాను” అన్నాడు నారాయణ. “బాగయిందే- ఇప్పుడెళ్లా మరి? ఎక్కడన్నా ఒక నూరు రూపాయలు చూడన్నయ్యా!” అన్నాడు.

“నాకిక్కడ పదేపదే అప్పులు ఎలా పుడతాయిరా!” అన్నాడు నారాయణ. తమ్ముడికి కోపం వచ్చినట్టుంది- మొగమంతా బిగతీసుకుని మారుమాట్లాడకుండా ఉదయమే వెళ్ళిపోయాడు చార్జీలకు పదిరూపాయలు ఇప్పించుకుని.

వారం రోజుల తరువాత ఏదోపని మీద టౌన్ కెళ్ళితే, వాళ్ళవూరి మనిషి, దగ్గరి బంధువే, ఒకాయన ఎదురై, నారాయణను నిలదీసి, “ఏమిట్రా! ఎరువులకు కావాలని డబ్బుకోసం నీ దగ్గర కొస్తే నీ తమ్ముణ్ణి తిట్టి పంపించినావటనే! నీకిదేమైనా బావుందా? ఏదో ఉద్యోగంలో చేరావు. సంసారానికి సాయపడతావని వాళ్ళు ఆశలన్నీ నీమీద పెట్టుకుంటే ఇలాగట్రా చేసేది?” అని మందలించాడు. ఆ మాటలకు నారాయణ నిలువునా నీరై పోయాడు. తను తమ్మున్ని తిట్టి పంపించాడా? “అయినా అప్పుడే సంసారం ఏమిటోయ్ నీకు? నాలుగేళ్ళ పాటు ఆగితే ఏం పోయింది?” అన్నాడా పెద్ద మనిషి. నారాయణకు కోపం వచ్చినా తన వెనకాల సాగుతున్న గూడపురాణి ఏమిటో అర్థమయినట్టనిపించింది. తను పండుగకు వూరెళ్ళినపుడు, రకరకాలుగా బంధువులు వేసిన ప్రశ్నలన్నీ వాళ్ళ సొంత బుద్ధితో వేసినవి కావని ఇప్పుడర్థమయింది. తను ఉద్యోగంలో చేరగానే సంసారం పెట్టుకోవటం ఇంట్లో ఇష్టం లేదా? తనేదో ఇక్కడ దుబారా ఖర్చులు పెట్టి సంసారం సాగిస్తున్నాడని ఇంట్లోవాళ్ళ అభిప్రాయంలా ఉంది. ఈ అభిప్రాయాలు అక్కడక్కడా చెప్పుకోటం వల్లనే తెలిసినవాళ్లు తన్నిలా ప్రశ్నించారని

నారాయణకు అర్థమయింది. తనవాళ్ళందరూ తన్ను గురించి ఎలా అనుకుంటున్నారంటే. 'ఇంత ఘోరమేమిటి?' అని ఆశ్చర్యంలో మునిగాడు.

మూడునెలల తరువాత వేసవి సెలవులోస్తే భార్యతో పాటు మామగారి ఊరెళ్ళి. అక్కడ ఒక వారం రోజులుండి ఆ తర్వాత ఒంటరిగా తమ వూరెళ్లాడు నారాయణ. సంక్రాంతి సెలవులకు వచ్చి వెళ్ళిన తరువాత మళ్ళీ రావటం ఇప్పుడే. చదువుకునే రోజులనుండి కూడా చీటికీ మాటికీ ఊరెళ్లే అలవాటు లేదు నారాయణకు. నిజానికి పదేపదే ఊరికి వచ్చి నారాయణ వెలగబెట్టే రాచకార్యాలేం లేవు అక్కడ. వ్యవసాయం గురించి మొదటినుంచీ తెలియదు నారాయణకు; ఆపనిమీదయినా పదే పదే వచ్చి పోవటానికి. ఏ పనీ లేకుండా పూరికే చూచి పోవటానికి రావటం అన్నది నారాయణ ఆలోచనల్లో అసలు లేదు.

“ఇన్నాళ్ళ కేమిటా ఊరికొచ్చేది?” అన్నాడొక బంధువు గుమ్మంలోనే. “ఎన్నాళ్లా. మూడు నెలలేగా” అన్నాడు నారాయణ చేతిసంచీ ఆరుగు మీద పెడుతూ.

“వాణ్ణి నిలదీస్తారెందుకు? ఇంటిమీద వానికి మనసుంటే వస్తాడు. లేకపోతే లేదు.” అంది తల్లి గడపలోకి వచ్చి. నారాయణకు దాదాపు కళ్ళ నీళ్లొచ్చాయి. ఇంటికి వస్తే అదా పలకరింపు. తన విషయం చిన్నప్పట్నుంచీ తెలియదా వీళ్ళకు?

“సావిత్రీదీ” అడిగింది వాళ్ళమ్మ, ఒక నిమిషమాగి.

“రాలేదు.”

“ఎందుకొస్తుంది? అత్తకి, ఆడ బిడ్డలకూ చాకిరీ చేసి అలసిపోయింది, పాపం!” అంటూ తల్లి దొడ్లొకి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ రోజంతా ఎవరూ ఇష్టంగా పలకరించలేదు. తను చేనిన నేరమేమిటో అంతుచిక్కలేదు నారాయణకు. ఆ సాయంత్రం దగ్గరున్న వంద రూపాయలు తల్లి చేతికిచ్చాడు. “ఎందుకులే నీ ఖర్చులు నీకూ ఉంటాయి..” అంటూనే తీసుకుంది. ఈ వాతావరణమంతా చాలా కొత్త అనిపించింది నారాయణకు. అతని మనుసులో కొత్త దిగులు ప్రారంభమయింది. వీళ్ళు తనను పరాయి మనిషిలా చూస్తారే?

సెలవుల్లో ఉండగానే ఒక నెల జీతం వచ్చింది. అప్పుడే దానికోసం ఖర్చులు తయారు చేసి ఉంచారు. జీతం కాస్తా ఇంట్లోవాళ్లు తమ హక్కుగా తీసుకున్నారేగాని వానికేమైనా అవసరాలుంటాయేమో అనికూడా ఆలోచించలేదు. అతనికున్న అప్పుల గురించి ఎవరూ పెదవికూడా విప్పలేదు. ఉద్యోగంలో చేరి సంవత్సరం కావస్తున్నా అతని అప్పులన్నీ, ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే అన్నట్టుగా ఉన్నాయి.

ఆరాత్రి ఎవరో బంధువుతో మాట్లాడుతూ తల్లి, “ఏమో! ఆ జీతం గొడవలు మాకేం తెలుస్తాయి? రెండొందలో మూడొందలో వస్తుందంటారు. ఎప్పుడన్నా పదో పరకో యిస్తాడు. సంసారం పెట్టుకున్నాక వాడికి మాత్రం తీరుతుందా? పెద్దాడు కదా! కాస్తా ఆదుకుంటాడనుకున్నాం.. ఆ ఆశాపోయింది..” అంటూంటే అప్పటికప్పుడు బయలుదేరి వచ్చేద్దామనుకున్నాడు.

సెలవులు పూర్తయి, వారం తిరక్కముందే, అనుకోని విధంగా ‘ట్రాన్స్ఫర్’ వచ్చింది నారాయణకు. బదిలీ ఆర్డరు చేతికొచ్చినప్పటికీ, అతని చేతిలో పాతిక రూపాయలు కూడా లేవు. ఆ వూరు విడిచి వెళ్లాలంటే స్కూల్ ఫండ్లో రెండొందలు చెల్లించాలి. కిరణా కొట్టులో వందా, చేబడుళ్లు ఓ వందా.. కొత్త వూళ్ళో మళ్ళీ జీతం వచ్చేదాకా అయ్యే ఖర్చులూ వీటన్నిటికీ ఐదారు వందలయినా లేనిదే సాగదు. ఇంత డబ్బు

ఇప్పుడెవర్నడగాలి? చేసే కొత్త అప్పు మళ్ళీ ఎప్పుడు తీర్చాలి? ఇంట్లో వాళ్ళకు, నెలనెలా తనిచ్చే డబ్బులు కావాలి కాని, తనఅప్పులు ఆలోచిస్తారా?

ఎలాగయితేనేం తన స్కూల్ లోనే వని చేసే ఒక ఉపాధ్యాయునికి, రెండు రూపాయల వడ్డీతో నోటు రాసియిచ్చి, ఐదు వందలు అప్పు పుట్టించుకున్నాడు.

కొత్త వూరు చేరుకుని కుదుటపడేసరికి, చేతిలో ఋగిలిన చిల్లరడబ్బులు దానికి దీనికి ఖర్చయిపోయాయి. మళ్ళీ జీతం చేతికొచ్చేసరికి వాళ్ళ నాన్న రాసిన సుదీర్ఘ మైన ఉత్తరం చేతికొచ్చింది. డబ్బు కావాలంటూ - నారాయణ ఆ ఉత్తరానికి బదులేమీ రాయలేదు. బదులు రాకపోయేసరికి పది రోజులకల్లా తమ్ముడు రానే వచ్చాడు. నారాయణ తమ్మునికి పరిస్థితినింతా వివరంగా చెప్పాడు. కనీసం పాతవూళ్లలో చేసిన అప్పయినా తొందరగా తీర్చకపోతే ఎలా? అన్నాడు. “అస్తమానూ డబ్బు తెమ్మంటే ఎక్కణ్ణుంచి తేను?” అని కొంచెం గట్టిగానే మాట్లాడాడు. తమ్మునికి కోపం వచ్చి అన్నం కూడా తినకుండా బయలుదేరాడు. మళ్ళీ నారాయణకు బాధేసింది తమ్ముడు అన్నం కూడా తినకుండా వెళుతున్నందుకు. వెంటనే తమ్ముని వెనకాలే వెళ్ళి బస్టాండు నుండి వెనక్కు పిలుచుకు వచ్చాడు. తన దగ్గరున్న చిల్లరంతా తీసి ఒక యాబై రూపాయలిచ్చాడు. భోజనం చేసి వెళ్ళాడు తమ్ముడు.

నెలరోజుల తర్వాత ‘అమ్మకు ఆరోగ్యం బాగాలేక ఆస్పత్రిలో చేర్పించినామని’ వూరినుండి ఉత్తరం వస్తే, చూసి రావటానికి బయలు దేరాడు నారాయణ. సావిత్రి తానూ వస్తానంది. “ఎందుకులే అనవసరపు ఖర్చులు” అన్నాడు నారాయణ. “మీరలా అనుకుంటారు. కాని ఆస్పత్రిలో చేరిన అత్తను చూడ్డానికి రాలేదని అందరూ నన్నాడిపోసుకుంటారు” అంది సావిత్రి. నారాయణ ఇంకేం మాట్లాడలేదు. ఆ రోజే ఇద్దరూ ఆస్పత్రికి

వెళ్లారు. వీళ్లు వెళ్లేసరికి ఆస్పత్రిలో పడక దగ్గర తండ్రీ, చెల్లెలూ ఉన్నారు. డాక్టర్ని జబ్బు వివరాలడిగి తెలుసుకున్నాడు నారాయణ. రెండు వారాల పాటయినా ఆస్పత్రిలో ఉండాలన్నారు. మందులూ అవీ రాసిచ్చాడు. అన్నిటికీ కొని తెచ్చాడు నారాయణ. రెండు రోజుల పాటు తానూ అక్కడుండి. తిరిగి వచ్చేటప్పుడు, సావిత్రిని సేవలు చెయ్యటానికి అక్కడే ఉంచి వచ్చాడు. ఆ తర్వాత ప్రతి రెండు రోజులకూ ఒకసారి వచ్చి చూసి వెళుతున్నాడు నారాయణ. ఖర్చుల కోసం కొత్త అప్పులు పుట్టే అవకాశం లేక, పెళ్ళిలో తనకు పెట్టిన ఉంగరమూ, వాచీ అమ్మేశాడు. రెండు వారాల పాటు ఆస్పత్రిలో వుండే సరికి సావిత్రి బాగా చిక్కిపోయింది. ఎంత సేవలు చేసినా కోడలు కోడలే! ఆస్పత్రి నుంచీ డిచ్చార్జి చేశాక, ఆవూళ్ళోనే వున్న బంధువుల యింటికి చేర్చారు అమ్మను. నారాయణ వచ్చి తను ఉద్యోగం చేసే ఊరికి రమ్మని అమ్మను పిలిచాడు. అక్కడే కొంతకాలం వుండి మందులూ అవీ వాడొచ్చునన్నాడు. “ఇప్పటికి నీ పెళ్ళాం చేసిన సేవలు చాల్లేరా” అంది అమ్మ వెటకారంగా. ఆ బంధువుల ఇంట్లో ఉన్న ఒక ముసలపిడ, “జబ్బు మనిషిని నీ పెళ్ళాం ఎక్కడ చూస్తుందిలేరా” అని ఎత్తి పొడిచింది. సావిత్రి కూడా బలవంతం చేసింది. “మీ మొగుడూ పెళ్ళాల మధ్య నేనెందుకు లేమ్మా!” అంది. నారాయణకు కోపం వచ్చి, సావిత్రితో తిరిగొచ్చాడు. రెండు వారాలు సేవలు చేసి, చచ్చి, చెడీ తిరిగి, మూడు వందలు ఖర్చులు పోసి, వెటకారాన్నీ, ఎత్తి పొడుపున్నీ, వెంట తెచ్చుకున్నాడు నారాయణ.

కొన్నాళ్ళ తర్వాత ఒక బంధువుల పెళ్ళికి తప్పనిసరిగా వెళ్ళాల్సి వచ్చి వెళ్ళాడు నారాయణ. అక్కడ తెలిసివాళ్ళు పీకి పోగులు పెట్టారు నారాయణను. “ముసలి తల్లి గదరా! నీదగ్గరే ఉంచుకోకూడదట్రా” అని ఒకరూ, “ఇంటికేమీ యివ్వవట్ర గదరా” అని మరొకరూ. “మీ నాన్న

ఎలా బతికినవాడు. సరిగా చూసుకోరా!" అని ఇంకొకరూ. నారాయణ భరించలేక పెళ్ళి పూర్తి కాకముందే వచ్చేశాడు....

....ఇలా పదేళ్ళు గడిచి పోయాయి.

ఈ పదేళ్ళలో నారాయణకు మూడు బదిలీలు జరిగాయి. రెండువందల జీతం పెరిగింది, పాత అప్పుకు తోడు కొత్త అప్పు మూడువేలు పెరిగింది. ఇంటికి పదులూ, వందలూ, వేలూ, ఇస్తునే ఉన్నాడు. తన చెల్లెళ్ళకు బట్టలు పెడుతూనే ఉన్నాడు. తమకేమీ ఇవ్వడనీ, పెట్టడనీ, వాళ్ళు ప్రచారం చేసుకుంటూనే ఉన్నారు. తమ సంగతే పట్టించుకోవడం లేదని చెబుతూనే ఉన్నారు. కనిపించిన ప్రతి బంధువూ, తెలిసినవాడూ, "ఏమిట్రా! చివరకు ఇలా అయిపోయావు" అని దెప్పతూనే ఉన్నారు.

అందరి బంధువుల దృష్టి లో, పరిచయస్తుల దృష్టిలో నారాయణ ఇప్పుడొక స్వార్థపరుడు. తన పెళ్ళాం పిల్లల బాగు మాత్రమే చూసుకునే రకం. ఏ రెండేళ్ళకో ఒకసారి చుట్టపుచూపుగా వూరికి వెళ్ళివచ్చే రకం! ఇప్పుడు ఇంట్లో ఎవరికేనా జబ్బులు చేస్తే ఆ జబ్బుకు కారణం నారాయణ. పదవతరగతి పాసవని తమ్ముడికి ఏ ఉద్యోగమూ రాకపోతే కారణం నారాయణ. పొలంలో పంటలు పండక పోతే కారణం నారాయణ. ఇంట్లో కరెంటు దీపం వెలగకపోతే కారణం నారాయణ. నారాయణ నామ జపంతో ఆ ఇంట్లో తెల్లవారుతుంది. నారాయణ నామ జపం చేస్తూ రాత్రిళ్ళు పడుకుంటారు. అంతా నారాయణమయం....

* * *

నారాయణ చెప్పేదంతా వెంకటేశ్వర్లు జాగ్రత్తగా విన్నాడు. వింటున్న కొద్దీ ఆతడికి కోపం వచ్చేస్తుంది. "వాళ్ళ ఏడుపు వాళ్ళు ఏడుస్తారులే. నువ్వు పట్టించుకోకు! అయినా వాళ్ళకిదేం రోగం? అందరితోనూ ఇలా చెప్పి ఏడిచే బదులు ఆ అనేదేదో నిన్నే ఎదుటపడి అనొచ్చు గదా" అన్నాడు.

“అదీ అయింది! ప్రతిసారీ ఒకేప్రశ్న! నీ జీతమంతా ఏం చేస్తున్నావని?” “మీకిస్తున్నాగా, నా దగ్గరింకేముంటుంది?” అంటే ‘ఏమిస్తున్నావ్’ అంటారు. అప్పుడో పదీ యిప్పుడో పదీ యిస్తే అది యిచ్చినట్టేనా అంటారు. చివరకు నేనిచ్చిన వేల మొత్తాలన్నీ పదుల్లోకి వచ్చేశాయి. నేను పెళ్ళాం పేరుతోనూ, పిల్లలపేరుతోనూ, బ్యాంకుల్లో వేసుకుంటున్నానట. ఇంతకంటే పెద్దజోక్ ప్రపంచంలో ఉండదు. ఒక సంగతి చెప్పనా? నువ్వు నమ్మవేమో! నేను ట్రయినింగ్ కోసం చేసిన అప్పు ఇప్పటికీ తీర్చలేక పోతున్నాను. ఎప్పుడయినా అరియర్స్ లాంటివి వస్తే వడ్డీలు మాత్రం చెల్లిస్తున్నాను. సంవత్సరం క్రిందట కరెంటింజనుకు కావాలంటే కెనరా బ్యాంక్ లో వేయిరూపాయలు అప్పు తీసి యిచ్చాను. ఇవికాక ఇంట్లో ఎవరికి ఆరోగ్యం బాగా లేకపోయినా, నేనే వైద్యాలు చేయిస్తున్నాను. అయినా నన్ను గురించి ఎక్కడా ఒక్క మంచి మాట చెప్పటం లేదు. అందరి దగ్గరా ఒకటే దుష్ప్రచారం! ఈ పదేళ్ళలో నేను బాగా విసిగి పోయాను. వూరికి వెళ్ళాలంటేనే భయం. వాస్తవాలు ఏ కొద్దిమందికి మాత్రమో తెలుసు. ఎందరి దగ్గరని నన్ను నేను ‘డిపెండ్’ చేసుకోగలను? ఇంక సావిత్రి మీదయితే లేనిపోని అభాండాలు. ఈ మధ్యనే మా చిన్న చెల్లెలు వచ్చి పదిరోజులుండి వెళ్ళింది. ఏడువందలు ఖర్చు పెట్టి బట్టలు పెట్టి పంపించాను. వెళ్ళగానే జబ్బు పడిందని కబురొస్తే చూడ్డానికి వెళ్ళాను. “నీ పెళ్ళాం ఏం మందు పెట్టిందో దానికి?” అనేసింది మాఅమ్మ. నేను నిలబడలేక పోయాననుకో. ఎంతెంత మోటుమాటలూ విసిరేస్తారు. ఇంతకంటే నీచమైన నిందలు ఇకఉంటాయట్రా. ఎలా భరించటం చెప్పు? ఒకరి ముఖాలు ఒకరు ఇంకెలా చూసుకోటం? పదిమందిలో ఇక సావిత్రిని గురించి ఏమనుకుంటారు? సావిత్రి చాలా శాంతమయింది కాబట్టి సరిపోయింది గాని.....” అంటూండగా నారాయణ కంఠం వణికింది.

“మీ ఇంట్లో నీ గురించి చెప్పినప్పుడు నిజంగా నీమీద కొంచెం దురభిప్రాయం కలిగింది, నారాయణా! ఇప్పుడు నిజమేమిటో తెలుస్తోంది..... “కొడుకులవల్ల తల్లిదండ్రులు అనుభవించే కష్టాల కంటే, తల్లిదండ్రుల వల్ల కొడుకులు పడే కష్టాలే ఎక్కువ” అని ఎక్కడో చదివినట్టు గుర్తు అది నీ విషయంలో నిజమనిపిస్తోంది” అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

“పోనీలే నువ్వయినా అర్థం చేసుకున్నావు నన్ను- నాకు చాలా కాలంగా ఒక సందేహం ఉంది. ఈ స్థితి నేనొక్కణ్ణే అనుభవిస్తున్నానా? నాలాంటి వాళ్ళ ఇంకా ఉన్నారా? మీ యింటికి నువ్వు ఒక్కడివే కొడుకువి కాబట్టి నీకీ బాధలు లేక పోవచ్చు” అన్నాడు నారాయణ.

“నీ అనుమానంలో నిజం లేక పోలేదు. మా డిపార్ట్ మెంటులో రాధాక్రిష్ణ అనే ఆయన పని చేస్తున్నాడు. ఆయనా నీలాగే ఇంటికి పెద్ద కొడుకు- ఇద్దరు తమ్ముళ్ళను చదివించాడు. ఒక చెల్లికి పెళ్ళి చేశాడు. తన సర్వస్వాన్నీ కుటుంబానికి ధారపోశాడు- అయినా అతని తమ్ముళ్ళూ, తల్లిదండ్రులూ అతనితో ఎప్పుడూ పోల్లాడినట్లే ఉంటుంది. అతను వూరికి వెళ్ళివచ్చినప్పుడల్లా చాలా దిగులుగా వచ్చేవాడు. నెలనెలా వాళ్ళ నాన్నవచ్చి పీకల మీద కూచునే వాడు. అతనికి ఆఫీసు నిండా అప్పులే! ఒక అప్పు తీరిస్తే మరో అప్పు పెరుగుతూ వుంటుంది.- సినిమా హీరోలా బోలెడు త్యాగాలు చేశాడు. నలభై ఏళ్ళకే అరవై ఏళ్ళవానిలాగా బతుకును ఈడుస్తున్నాడు. ఇంత చేసినీ అతనికి నిందలే! మా పక్కంట్లోనే ఉండేవాడు కాబట్టి అడపా దడపా అతని బాధలు మాకు తెలుస్తూనే ఉంటాయి. నువ్వు కూడా మొత్తం మీద మహా బాధ ననుభవిస్తున్నావోయ్ నారాయణా!” అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు జాలిగా.

“ఇది కేవలం బాధ మాత్రమే కాదోయ్! దీనికి నేనో కొత్త పేరు పెట్టాను, ‘హింస’ అని! ఇది ఎవ్వరికి కనిపించని హింస! ఎవ్వరూ

గుర్తించని హింస. హింస అని చెప్పినా నమ్మరాని హింస. దెబ్బలు లేని హింస. రక్తం కారని హింస. మాటలతో చేసే హింస. మనసులతో చేసే హింస. ఏహింసకైనా ప్రతి హింస ఉంటుంది. కాని యిది ప్రతి హింస లేని హింస.... ఈ హింసను వర్ణించటానికి యింతకంటే మాటలు లేవు. ఈ హింసను ఇంకా ఎంతమంది అనుభవిస్తున్నారో నాకు తెలియదు.” అన్నాడు నారాయణ.

“ఏమిటోయ్ మరీ అంత పిచ్చిగా మాట్లాడుతావ్! నిన్ను వాళ్లు అంతగా హింస పెడుతున్నప్పుడు నువ్వు వాళ్ళ చాయలకే వెళ్ళకు. సరిపోతుంది. నేనైతే ఇంత చీదర భరించను నీలాగా...” అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

“కోపం వచ్చినప్పుడు నేనూ అలాగే అనుకుంటాను. కాని మళ్ళీ వాళ్ళేదయినా కావాలని నా దగ్గరికి రాగానే, “అయ్యో! ఎంత అవసరమో” అనుకుంటాను. వాళ్ళు నా నుండి డబ్బు ఆశించడం చాలా సహజమైన విషయం. కాని వాళ్ళు ప్రవర్తించే తీరు మాత్రం సహజమైంది కాదు.”

* * *

మరునాడు ఇద్దరూ ‘బస్టాండు’ వేపు నడుస్తూంటే, నారాయణ అని ఎవరిదో పిలుపు. చేతిలో గొడుగు. భుజంపై కండువా.... “మీ అమ్మ ఒకటే ఏడుస్తూందోయ్! ఇంటికి పెద్దవాడవై ఉండీ ఇది నీకు తగునట్రా! వాళ్ళు ఉసూరుమంటే నువ్వు సుఖపడగలవా? ఎవరి సంపాదనైతే ఏమిటి? మీరూ మీరూ సర్దుకు పోవాలి గాని” అని మాట్లాడేస్తూన్నాడు.

నారాయణ బేలగా వెంకటేశ్వర్లు వేపుచూశాడు *

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వార పత్రిక 17-8-83.)